

**Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника**

Навчально-науковий юридичний інститут

Зозуляк О.І.

САНКЦІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ

**Методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи
здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право», ОПП
«Право» денної форми навчання**

Івано-Франківськ – 2023

Затверджено на засіданні кафедри цивільного права навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.)

Схвалено Науково-методичною радою навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 28 серпня 2023 р.)

Рекомендовано до друку Вченою радою навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (протокол № 1 від 29 серпня 2023 р.)

Зеліско А. В. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри цивільного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Банасевич І. І. – кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільного права Навчально-наукового юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Зозуляк О. І. Санкції в цивільному праві: Методичні вказівки для забезпечення самостійної роботи здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право», ОПП «Право» денної форми навчання. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2023. 28 с.

Посібник розроблений на основі навчального плану другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право», спеціальності 081 «Право», ОПП «Право» і призначений для забезпечення самостійної роботи магістрантів із навчальної дисципліни «Санкції в цивільному праві». В посібнику викладені завдання для самостійної роботи із навчальної дисципліни «Санкції в цивільному праві», які включають короткі методичні рекомендації, що полегшать самостійне опрацювання навчального матеріалу, завдання для самостійної роботи, практичні завдання, питання для самоконтролю, а також завдання для індивідуальної роботи студентів. До кожної теми поданий перелік літератури, до якого включена монографічна література та інші наукові джерела по темі, а також перелік нормативно-правових актів.

Посібник призначений для здобувачів освіти та викладачів.

© Зозуляк О.І., 2023

© Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2023

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ.....	6
ВИДИ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	8
ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ.....	9
Тема № 1. Загальна характеристика інституту цивільно-правових санкцій у системі цивільного права України.	9
Тема № 2. Підстави цивільно-правової відповідальності. Склад цивільного правопорушення.....	12
Тема № 3. Види цивільно-правової відповідальності... ..	15
Тема № 4. Загальна характеристика форм цивільно-правової відповідальності... ..	17
Тема № 5. Міри оперативного впливу на правопорушника у цивільному праві	20
Тема № 6. Інститут цивільно-правової відповідальності у романо-германській та англосаксонській правових системах.. ..	22
ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ ВИСТУПІВ ТА ПОВІДОМЛЕНЬ.....	25
ПЕРЕЛІК СТАТЕЙ, ПРОПОНОВАНИХ ДО РЕФЕРУВАННЯ.....	26
ДОБІРКА ТА АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЗА ПОДАНОЮ ТЕМАТИКОЮ.....	27

ПЕРЕДМОВА

Навчальна дисципліна «Санкції в цивільному праві» є нормативною дисципліною із циклу дисциплін професійної підготовки навчального плану магістра спеціальності «Право».

Метою навчальної дисципліни «Санкції в цивільному праві» виступає опанування студентами правових норм, якими врегульовуються відносини у сфері застосування мір цивільно-правової відповідальності.

Завданням дисципліни є:

- ✓ навчання основам цивільно-правової відповідальності,
- ✓ відмежування цивільно-правової відповідальності від інших цивільно-правових санкцій,
- ✓ формування у студентів правового світогляду та відповідного мислення категоріями, що відображають специфіку форм цивільно-правової,
- ✓ закріплення необхідних юридичних знань для вирішення конкретних питань, що виникають у судовій та договірній практиці при застосуванні мір цивільно-правової відповідальності за порушення договірних зобов'язань та при вчиненні деліктів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- сутність цивільно-правових санкцій;
- сутність інституту цивільно-правової відповідальності у системі цивільного права України;
- систему чинних законодавчих актів, якими регулюються суспільні відносини у сфері застосування цивільно-правової відповідальності;
- функції та принципи цивільно-правової відповідальності;
- форми цивільно-правової відповідальності;
- елементи складу цивільного правопорушення;
- особливості цивільно-правової відповідальності без вини.
- підстави застосування та види мір оперативного впливу на правопорушника.

вміти:

- застосовувати теоретичні знання у сфері цивільно-правових санкцій у практичній діяльності;
- оперувати базовою термінологією окресленої сфери;
- орієнтуватися у системі законодавства у сфері застосування цивільно-правової відповідальності;
- узагальнювати практику застосування різних форм цивільно-правової відповідальності;

- давати юридичну оцінку охоронним цивільним правовідносинам.

Самостійна робота – основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від аудиторних занять. Організована належним чином система самостійної роботи студентів допомагає зміцнити мотивації до навчання, самостійного пошуку знань, розширення культурного діапазону, закладає основу успішного навчання в атмосфері позитивних емоцій, сприяє розвитку творчого потенціалу особистості, готує майбутніх фахівців до повноцінної участі в суспільному житті.

Мета – самостійне вивчення частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань студента з навчального курсу та розвиток навичок самостійної роботи.

Самостійна робота студентів з дисципліни «Санкції в цивільному праві» включає в себе роботу студентів з підручниками, науковими публікаціями та законодавством України з питань обігу цінних паперів. Студенти повинні вчитись самостійно опрацьовувати достатньо великий масив нормативно-правових актів, аналізувати їх та робити власні висновки.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «САНКЦІЇ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ»

Тема № 1. Загальна характеристика інституту цивільно-правових санкцій у системі цивільного права України

Сучасний стан та перспективи розвитку вчення про цивільно-правові санкції. Теорії цивільно-правових санкцій.

Інститут цивільно-правової відповідальності у системі цивільного права України та його особливості.

Поняття цивільно-правової відповідальності у юридичній літературі та законодавстві. Сутність цивільно-правової відповідальності у системі охоронних правовідносин. Цивільно-правова відповідальність як цивільно-правова санкція. Відмежування цивільно-правової відповідальності від суміжних категорій. Цивільно-правова відповідальність та міри оперативного впливу.

Принципи цивільно-правової відповідальності у договірних та позадоговірних відносинах. Функції цивільно-правової відповідальності.

Механізм реалізації цивільно-правової відповідальності та його структура. Специфіка механізму реалізації цивільно-правової відповідальності за видом цивільного правовідношення.

Тема № 2. Підстави цивільно-правової відповідальності. Склад цивільного правопорушення.

Загальна характеристика підстав цивільно-правової відповідальності. Юридичні та фактичні підстави цивільно-правової відповідальності.

Протиправне діяння як елемент складу цивільного правопорушення. Шкідливі наслідки як елемент цивільного правопорушення. Поняття моральної шкоди. Причинний зв'язок між протиправним діянням та його наслідками як елемент складу цивільного правопорушення.

Вчення про вину як елемент складу цивільного правопорушення. Теорії вини та їх втілення у цивільному законодавстві. Особливості відповідальності без вини. Підстави звільнення від відповідальності та їх характеристика. Страхування цивільно-правової відповідальності.

Тема № 3. Види цивільно-правової відповідальності

Загальна характеристика вчення про види цивільно-правової відповідальності.

Переддоговірна відповідальність у цивільному праві: поняття, підстави, особливості, перспективи нормативного закріплення.

Договірна та позадоговірна відповідальність та їх загальна характеристика.

Часткова відповідальність та особливості її застосування. Солідарна відповідальність та її особливості. Субсидіарна відповідальність та її ознаки.

Цивільно-правова відповідальність окремих учасників цивільно-правових відносин.

Загальна характеристика цивільно-правової відповідальності юридичних осіб. Вина юридичних осіб. Відповідальність учасників підприємницьких товариств за зобов'язаннями товариства. Специфіка цивільно-правової відповідальності фізичних осіб.

Тема № 4. Загальна характеристика форм цивільно-правової відповідальності.

Загальна характеристика мір (форм) цивільно-правової відповідальності.

Відшкодування збитків як форма цивільно-правової відповідальності. Підходи до розуміння складу збитків у цивільному та господарському законодавстві. Поняття реальних збитків та упущеної вигоди.

Особливості відповідальності за невиконання грошових зобов'язань.

Особливості завдатку як форми цивільно-правової відповідальності

Матеріальна компенсація моральної шкоди як форма цивільно-правової відповідальності.

Форми цивільно-правової відповідальності у позадоговірних зобов'язаннях. Неустойка як форма цивільно-правової відповідальності: поняття, порядок стягнення.

Загальна характеристика вчення про види неустойки. Особливості застосування залікової неустойки. Особливості застосування альтернативної неустойки. Застосування штрафної неустойки. Особливості застосування виключної неустойки.

Підходи до розуміння неустойки у цивільному та господарському законодавстві України.

Тема № 5. Міри оперативного впливу на правопорушника у цивільному праві.

Сутність мір оперативного впливу у цивільному праві України. Види мір оперативного впливу у цивільному праві. Підстави застосування Види мір оперативного впливу.

Міри оперативного впливу та особливості їх застосування за видом зобов'язального правовідношення. Співвідношення мір оперативного впливу та організаційно-господарських санкцій за цивільним та господарським законодавством України.

Тема № 6. Інститут цивільно-правової відповідальності у романо-германській та англосаксонській правових системах.

Загальна характеристика інституту цивільно-правової відповідальності у романо-германській та англосаксонській правових системах.

Поняття цивільно-правової відповідальності у країнах загального та континентального права. Підстави цивільно-правової відповідальності у країнах загального та континентального права.

Різновиди форм цивільно-правової відповідальності у романо-германській та англосаксонській правових системах.

ВИДИ ЗАВДАНЬ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота з дисципліни «Правове регулювання обігу цінних паперів» передбачає виконання наступних видів завдань:

– самостійне вивчення окремих тем навчальної дисципліни «Правове регулювання обігу цінних паперів» із підготовкою конспекту;

– підготовка та написання рефератів. Має за мету відобразити знання студентом категоріального апарату цивільного права, основних наукових підходів до розуміння його інститутів. Використання даної форми самостійної роботи забезпечує формування у студентів самостійного мислення та логічності застосування наявного фактичного матеріалу. Під час оцінки результативності написання реферату слід враховувати наявність власного бачення щодо розуміння винесеної для опрацювання тематики. Загальний обсяг реферату повинен становити 10-12 сторінок.

Реферат повинен мати чітку та логічно побудовану структуру. Реферат складається із «Вступу», основної частини, «Висновків». У кінці додається «Список використаних джерел», на початку «Зміст» із нумерацією сторінок структурних частин.

У «Вступі» розкривається мета дослідження, відображається актуальність теми, дається характеристика напрацювань по даній темі. Основна частина має бути виконана у вигляді одного розділу. У «Висновках» робляться остаточні підсумки дослідження, до яких приходять автор. Список використаних джерел подається в алфавітному порядку і має налічувати не менше ніж 5 джерел.

Об'єм «Вступу» – одна сторінка, основної частини – до восьми сторінок, «Висновки» — одна сторінка.

– опрацювання додаткової літератури.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ

Тема №1

Загальна характеристика інституту цивільно-правових санкцій у системі цивільного права України

📖 Методичні рекомендації: при підготовці до теми студенти повинні зосередити увагу на вивченні проблем сутності цивільно-правової санкції як категорії цивільного права, відмежування останньої від суміжних категорій. Окремо слід проаналізувати проблемні аспекти механізму реалізації санкцій в цивільному праві.

□ Питання для самоконтролю :

1. Інститут цивільно-правової відповідальності у системі цивільного права України та його особливості.
2. Сутність цивільно-правової відповідальності у системі охоронних правовідносин.
3. Відмежування цивільно-правової відповідальності від суміжних категорій.
4. Цивільно-правова відповідальність та міри оперативного впливу
5. Специфіка механізму реалізації цивільно-правової відповідальності за видом цивільного правовідношення.

□ **Ключові питання і терміни:** *цивільно-правова санкція, цивільно-правова відповідальність, принципи цивільно-правової відповідальності, система санкцій, функції цивільно-правової відповідальності*

□ Тематика рефератів:

1. Сутність цивільної відповідальності як санкції.
2. Відповідальність нотаріуса у цивільному праві України.
3. Система санкцій у цивільному праві.
4. Правовий механізм реалізації цивільно-правової відповідальності.

📌 **Практичні завдання**

Завдання 1. Визначте:

- а) ознаки санкцій оперативного характеру у цивільному праві України;
- б) особливості цивільно-правової відповідальності як санкції у цивільному праві

Тестові завдання:

1. Цивільно-правова відповідальність:

А - виражається у вигляді несприятливих наслідків майнового характеру у боржника;

Б - виражається у вигляді несприятливих наслідків немайнового характеру кредитора;

В - забезпечується державним примусом;

Г - забезпечується громадським осудом.

2. Специфічними рисами цивільно-правової відповідальності є:

А - її майновий характер;

Б - можливості перевищення розміру відповідальності над розміром заподіяної шкоди або збитків;

В - розмір відповідальності не може перевищувати розміру заподіяної шкоди.

Задача 1 . Леонтович регулярно виконував роботи по виготовленню та реєстрації веб-сайтів на підставі договорів підряду із замовниками. Під час виконання замовлення на виготовлення сайту підприємства «Південь» Леонтович тяжко захворів , потрапив у лікарню і тому здав замовлення на 25 днів пізніше встановленого в договорі строку. Підприємство «Південь» висунуло вимогу про зменшення оплати за виконану роботу на відповідну суму. Леонтович не погодився на зниження вартості виконаної роботи , посилаючись на те, що договором підряду не передбачено випадків зменшення оплати за виконану роботу , а порушення ним строку договору сталося з причин, які він не міг передбачити і запобігти їм, тобто не з його вини.

Підприємство «Південь» звернулося до суду і в позові зазначило, що Леонтович як підприємець повинен відповідати за не виконання умов договору незалежно від його вини, а його посилення на хворобу не повинно прийматися до уваги.

Заперечуючи проти позову підприємства «Південь», Леонтович стверджував, що він не вважає себе підприємцем, оскільки ніде в якості такого не зареєстрований.

Чи повинен Леонтович відповідати за прострочення виконання умов договору підряду?

Задача 2.

Через вину орендарів пожежею було пошкоджено складське приміщення. Орендодавець пред'явив позов про відшкодування наступних збитків:

А) суми, на яку зменшилась вартість складського приміщення внаслідок заподіяних пожежею збитків;

Б) орендної плати за час, протягом якого будуть проводитись ремонтні, відновлювальні роботи;

В) вартість відновлюючого ремонту, визначеної у відповідності із складеною будівельною організацією накладною;

Г) суми страхового відшкодування, яку отримав би орендодавець, якщо б орендар виконав взятий на себе згідно договору обов'язок застрахувати складське приміщення на користь орендодавця.

Які суми підлягають відшкодуванню?

□ **Рекомендована література:**

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 30.09.2016. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Цивільний кодекс України: Закон від 16.01.2003 р. № 435-IV Дата оновлення: 07.03.2023 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV Дата оновлення : 07.03.2023 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Баранова Л. М. Цивільно-правова відповідальність у сфері підприємницької діяльності. Проблеми законності. 2002. № 57.
5. Рубан О.О. Відшкодування шкоди, завданої здоров'ю або життю фізичної особи на виробництві за цивільним законодавством України автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право, цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право». К., 2017. 21 с.
6. Верховець А. А. Цивільно-правова відповідальність за порушення договору : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право, цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право» К., 2010. 16 с.
7. Канзафарова І. С. Теорія цивільно-правової відповідальності. Одеса: «Астропрінт», 2006. 264 с.
9. Чернадчук В., Чернадчук Т. До питання щодо оперативно – господарських санкцій // Підприємництво, господарство і право. 2001. № 3.
10. Верховець А. А. Співвідношення цивільно – правових заходів оперативного впливу із заходами цивільно – правової відповідальності. Вісник господарського судочинства. 2006. №1.
11. Мироненко В.П. Цивільно-правова відповідальність як вид юридичної відповідальності. Юридична наука. 2011. №6.
12. Микитин В. І. Цивільно-правова відповідальність та підстави її виникнення. Актуальні проблеми правознавства. 2012. Вип. 1 (2). –С. 163-171
13. Микитин В. І. Цивільно-правова відповідальність за порушення майнових прав інтелектуальної власності : дис. ... канд. юрид. наук. : 12.00.03. Київ : Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності національної академії правових наук України, 2016. 224 с.
14. Сobotник Р. В. Договір страхування цивільної відповідальності за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Нац. акад. правових наук, наук.-досл. Ін-т приват. права та підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака. К.,2015. 20 с.

15. Ніжинська І. С. Відшкодування шкоди, завданої незаконними діями службових осіб дізнання і досудового слідства в системі органів внутрішніх справ України: дис. ... канд. юрид. наук: 12. 00.03; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. К., 2003. 206 с.
16. Ніжинський С. С. Цивільно-правова відповідальність за шкоду, завдану внаслідок корупційних діянь: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; Ген. прокуратура України, Нац. акад. прокуратури України. К., 2014. 16 с.
17. Коваленко І. А. Цивільно-правова відповідальність осіб з вадами волі: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; Нац. акад. внутр. справ. К., 2014. 19 с.
18. Заверуха С. В. Цивільно-правова відповідальність за договором купівлі-продажу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Нац. акад. прав. наук України, НДІ приват. права і підприємництва ім. Ф. Г. Бурчака. К., 2015. 20 с.
19. Дербакова Ю. А. Цивільна правосуб'єктність неповнолітніх: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». О., 2014. 20 с.
20. Бурлака І. В. Зобов'язання з відшкодування шкоди, завданої без вини: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03; Нац. юрид. ун-т ім. Я. Мудрого. Х., 2015. 21 с.
21. Андреева О. В. Ризик у договірних зобов'язаннях: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2015. 20 с.
22. Васильєва В. А. Дуалізм інституту юридичної відповідальності. Модернізація цивільно-правової відповідальності. Матвеевські цивілістичні читання. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Київ, 18 жовт. 2019 р. / Р. А. Майданик, Цюра та ін.; відп. ред. Р. А. Майданик. К., 2019. С. 11-17.
23. Галянтич М. К. Модернізація цивільно-правової відповідальності у житловій сфері. Модернізація цивільно-правової відповідальності. Матвеевські цивілістичні читання. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Київ, 18 жовт. 2019 р. / Р. А. Майданик, Цюра та ін.; відп.ред. Р. А. Майданик. К., 2019. С. 25-28.
24. Зозуляк О. І. Сучасний стан та перспективи розвитку вчення про цивільно-правову відповідальність. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. В. П. Маслової Харків, лютий, 2020. С. 123-125.
25. Проблеми правової відповідальності: монографія / за ред. В. Я. Тація, А. П. Гетьмана, В. І. Борисової. Харків: Право, 2014. 345 с.
26. Проблеми цивільного права: курс лекцій. Київський національний університет ім. Т. Шевченка. URL: <https://studfile.net/preview/2266220/page:55/> (дата звернення 29.12.2020 р.)
27. Сліпченко С. О. Межі застосування поняття цивільно-правова відповідальність. Модернізація цивільно-правової відповідальності. Матвеевські цивілістичні читання. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Київ,

- 18 жовт. 2019 р. / Р. А. Майданик, Цюра та ін.; відп.ред. Р. А. Майданик. К., 2019. С. 267-271.
28. Соколовська Ю. В. Учасники підприємницьких товариств як суб'єкти цивільно-правової відповідальності у корпоративних відносинах : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Івано-Франківськ, 2019. 21 с.
29. Польний Денис. Окремі аспекти сутності захисту суб'єктивних цивільних прав та права на захист. Art and Science. 2020, Vol. 3. С. 71-78.
30. Польний Д. А. Ефективність способів захисту прав сторін договору найму. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. 2021. Випуск LV. С. 33-44.
40. Харитонов Є. О., Харитонova О. І. Приватне право як концепт. Том III. Концепт приватного права і рекодифікації цивільного законодавства в Україні: рефлексії фронтиру : монографія. Одеса : Фенікс, 2019. 752 с.
41. Майданик Р. А. Вчення про методологію приватного (цивільного) права України. Загальні положення. Право України. 2019. С. 58-71.
42. Цивільне право (загальна частина). Курс лекцій за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків, Екус. 2021. 448 с.
43. Крат В. І. FESTINA LENTE: збірка вибраних статей, публікацій, виступів. Харків, Екус. 2022. 1336 с.
44. Антошкіна В. Способи тлумачення права та їх роль у правозастосовній практиці. Держава і право. 2020. № 5. С. 181-186.
45. Добросовісність: доктрина & судова практика : збірка статей. за заг. ред. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків, Екус. 2021. 358 с.
46. Захист права власності. Правові позиції Верховного Суду: коментарі науковців. Печений О. П., Спасибо-Фатєєва І. В. Харків, Екус. 2020. 496 с.
47. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. DCFR як принципи та цінності європейського приватного права. Часопис цивілістики. 2022. Випуск 45. С. 5-11.
48. Катренко А.А. Охоронюваний законом інтерес як категорія цивільного права України та деяких зарубіжних країн: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Одеса, 2020. 21с.
49. Концепція оновлення Цивільного кодексу України. Київ: Видавничий дім «АртЕк», 2020. 128 с
50. Кот О.О. Здійснення та захист суб'єктивних цивільних прав: проблеми теорії та судової практики: монографія. Київ: Алерта, 2017. 494 с.
51. Лісничка О.М. Цивільно-правовий захист прав пацієнтів в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03. Харків, 2021.

Тема № 2

Підстави цивільно-правової відповідальності. Склад цивільного правопорушення

📖 Методичні рекомендації: при підготовці до теми студенти повинні зосередити увагу на вивченні проблем сутності підстав застосування цивільно-правової відповідальності, проаналізувати кожен елемент складу цивільного правопорушення. Окремо слід проаналізувати проблемні аспекти застосування відповідальності без вини.

□ **Питання для самоконтролю :**

1. Юридичні та фактичні підстави цивільно-правової відповідальності
2. Протиправне діяння як елемент складу цивільного правопорушення.
3. Підстави звільнення від відповідальності та їх характеристика
4. Страхування цивільно-правової відповідальності
5. Вчення про вину як елемент складу цивільного правопорушення.
6. Теорії вини та їх втілення у цивільному законодавстві.
7. Особливості відповідальності без вини.

□ **Ключові питання і терміни:** протиправне діяння, моральна шкода, вина, відповідальність без вини

□ **Тематика рефератів:**

1. Механізм реалізації відповідальності без вини у цивільному праві України.
2. Психологічна концепція вини у цивільному праві України.

📌 **Практичні завдання:**

Завдання 1. Знайти та проаналізувати матеріали судової практики щодо застосування цивільно-правової відповідальності без вини; без шкідливих наслідків.

Завдання 2. Проаналізувати судову практику щодо елементів складу цивільного правопорушення, яке виникає внаслідок невиконання або неналежного виконання договорів з передачі майна у користування.

Завдання 3. Подайте у вигляді схеми склад цивільного правопорушення.

Завдання 4.

Між Покровським і Гавриловим укладений попередній договір, згідно якого Покровський зобов'язався продати жилий будинок, який належить йому на праві власності, після підписання попереднього договору за узгодженою між ними ціною. У тому ж договорі передбачено, що у випадку відмови однієї із сторін від укладення договору купівлі-продажу, друга сторона має право звернутися в суд з позовом про спонукання до укладення договору і стягнути з винної сторони неустойку у розмірі 20% від вартості жилого будинку.

Оскільки через рік після укладення попереднього договору ціни на жилі будинки суттєво піднялись, Покровський відмовився від продажі жилого будинку Гаврилову за узгодженою у попередньому договорі ціною. Гаврилов пред'явив до суду позов до Покровського про спонукання укласти з ним договір купівлі-продажу жилого будинку на умовах, передбачених попереднім договором. Заперечуючи проти укладення договору купівлі-продажу, Покровський звернув увагу суду на те, що можливість укладення попереднього договору вперше була передбачена ст.635 ЦК. Договір ж з Гавриловим був укладений до введення в дію цивільного кодексу 2003 року, тому не має юридичної сили.

Яке рішення повинен прийняти суд?

□ **Рекомендована література:**

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 30.09.2023. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Цивільний кодекс України: Закон від 16.01.2003 р. № 435-IV Дата оновлення: 07.03.2023 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Канзафарова І. С. Договірна відповідальність юридичних осіб у комерційному обігу : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Одеса, 1998. 169 с.
4. Верховець А. А. Цивільно-правова відповідальність за порушення договору : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право, цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право». К., 2010. 16 с.
5. Примак В. Д. Цивільно-правова відповідальність юридичних осіб : монографія. Київ. Юрінком Інтер, 2007. 432 с.
6. Канзафарова І. С. Теорія цивільно-правової відповідальності. Одеса: «Астропрінт», 2006. 264с.
7. Бондаренко Л. До питання цивільно – правової відповідальності юридичних осіб публічного права. 2006. № 7
8. Гришко У.П. Особливості цивільно-правової відповідальності перевізника за порушення прав споживачів транспортних послуг. Підприємництво, господарство і право. 2016. №6
9. Плачков Д.Ф. Відшкодування шкоди фізичній особі, що потерпіла від злочину, за цивільним законодавством України: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2008. 19 с.
10. Ременяк С.Я. Відшкодування шкоди, завданої малолітніми особами за цивільним законодавством України: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2007. 19 с.
11. Пендяга Г.Л. Відповідальність за шкоду, заподіяну джерелом підвищеної небезпеки: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.03. Одеса, 2008. 15 с.
12. Присяжнюк В.П. Цивільно-правова відповідальність за збиток і шкоду, що завдані працівникам правоохоронних органів: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ, 2011. 18 с

13. Примак В. Відповідальність за порушення грошового зобов'язання: гарантії справедливості. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2017. № 3.
14. Трубаков Є. О. Неукладені цивільно-правові договори: поняття, правова природа, правові наслідки: автореф. дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.03. Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ. 2015. 20 с.
15. Тімуш І. С. Цивільно-правова відповідальність неповнолітніх після набуття ними повної цивільної дієздатності та батьків, позбавлених батьківських прав. Юрид. наука. 2014. № 9. С. 29-34.
16. Ткач І. В. Держава Україна як суб'єкт недоговірних зобов'язань: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.03; НДІ приватного права і підприємництва ім. акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України. Київ. 2014. 20 с.
17. Васильєва В. А. Дуалізм інституту юридичної відповідальності. Модернізація цивільно-правової відповідальності. Матвєєвські цивілістичні читання. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Київ, 18 жовт. 2019 р. / Р. А. Майданик, Цюра та ін.; відп. ред. Р. А. Майданик. К., 2019. С. 11-17.
18. Галянтич М. К. Модернізація цивільно-правової відповідальності у житловій сфері. Модернізація цивільно-правової відповідальності. Матвєєвські цивілістичні читання. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Київ, 18 жовт. 2019 р. / Р. А. Майданик, Цюра та ін.; відп. ред. Р. А. Майданик. К., 2019. С. 25-28.
19. Зозуляк О. І. Сучасний стан та перспективи розвитку вчення про цивільно-правову відповідальність. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. В. П. Маслової Харків, лютий, 2020. С. 123-125.
20. Проблеми правової відповідальності: монографія / за ред. В. Я. Тація, А. П. Гетьмана, В. І. Борисової. Харків: Право, 2014. 345 с.
21. Соколовська Ю. В. Учасники підприємницьких товариств як суб'єкти цивільно-правової відповідальності у корпоративних відносинах : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.03. Івано-Франківськ, 2019. 21 с.
22. Польний Денис. Окремі аспекти сутності захисту суб'єктивних цивільних прав та права на захист. Art and Science. 2020, Vol. 3. С. 71-78.
23. Польний Д. А. Ефективність способів захисту прав сторін договору найму. Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України: Збірник наукових статей. Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. 2021. Випуск LV. С. 33-44.

Тема № 3

Види цивільно-правової відповідальності

☞ Методичні рекомендації : при підготовці до теми студенти повинні зосередити увагу на вивченні проблем застосування критеріїв поділу цивільно-правової відповідальності на види, проаналізувати кожен із видів, зокрема, договірну та позадоговірну, солідарну, часткову та субсидіарну відповідальність, відповідальність за суб'єктом цивільних правовідносин.

□ **Питання для самоконтролю:**

1. Договірна та позадоговірна відповідальність та їх загальна характеристика
2. Загальна характеристика цивільно-правової відповідальності юридичних осіб.
3. Вина юридичних осіб.
4. Відповідальність учасників підприємницьких товариств за зобов'язаннями товариства.
5. Специфіка цивільно-правової відповідальності фізичних осіб

□ **Ключові питання і терміни:** *переддоговірна відповідальність, часткова відповідальність, солідарна відповідальність, субсидіарна відповідальність.*

□ **Тематика рефератів:**

1. Правові передумови закріплення переддоговірної відповідальності у цивільному законодавстві України.

📌 **Практичні завдання:**

Задача 1. ВАТ “Київбуд” (Покупець) і ТОВ “ЖБК-8” (Постачальник) укладений договір поставки залізобетонних конструкцій. Яких-небудь санкцій за невиконання (неналежне виконання) сторонами своїх зобов'язань договір поставки не містить.

Яку відповідальність і на підставі якої норми закону понесе Покупець у випадку затримки оплати товару?

Задача 2. Дмитренко уклала із Биченком договір підряду на ремонт даху приналежного їй дому. З метою забезпечення договору Дмитренко передала Биченку завдаток у сумі 100 гривень. Проте в обумовлений у договорі день Биченко не з'явився і дах не відремонтував. Наступного дня був сильний дощ, і будинок Дмитренко був затоплений водою. У результаті цього були зіпсовані м'які меблі і музичний центр, а також виникла необхідність у проведенні косметичного ремонту. Дмитренко звернулася до суду із позовом до Биченка про відшкодування матеріальної і моральної шкоди.

Чи правомірні вимоги Дмитренко?

Як повинен бути вирішений спір?

□ **Рекомендована література:**

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 30.09.2023. URL:

<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

2. Цивільний кодекс України: Закон від 16.01.2003 р. № 435-IV Дата оновлення: 07.03.2023 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV Дата оновлення : 07.03.2023 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Єршоменко Г. В. Відшкодування моральної шкоди. Цивільне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / За заг. ред. Я. М. Шевченко. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 1. 395 с.
5. Палиюк В. П. Возмещение морального (неимущественного) вреда / В. П. Палиюк. 2-е изд., испр. и доп. К. : Право, 2000. 272 с.
6. Верховець А. А. Цивільно-правова відповідальність за порушення договору : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право, цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право». К., 2010. 16 с.
7. Канзафарова І. С. Теорія цивільно-правової відповідальності. Одеса: «Астропрінт», 2006. 264с.
8. Багірова І. Застосування законодавства щодо відшкодування моральної шкоди. Право України. 2006. № 5.
9. Янчук А. В. Відшкодування збитків як спосіб захисту цивільних прав та інтересів автореф. дис ... канд. юрид. наук. Київ : б. в., 2011. 20 с.
10. Бойко А.О. Завдаток у цивільному праві України: автореф.дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право, 2018. 23 с.
11. Примак В. Д. Теоретичні проблеми відшкодування моральної шкоди на засадах справедливості, розумності й добросовісності у цивільному праві України : дис. докт. юр. наук : 12.00.03. Київ, 2014. 475 с.
12. Немцева А. О. Відповідальність без вини в контексті відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Бюл. М-ва юстиції України. 2014. № 3 С.109 – 114.
13. Немцева А. О. Відповідальність без вини за шкоду, завдану фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними Проблемні питання стану дотримання захисту прав людини в Україні: зб. матеріалів IV Всеукр. наук.- практ. конф.: ч. 1 (Київ, 5 груд. 2013 р.). Київ. Нац. акад. внутр. справ, 2013. С.213 -214.
14. Васильєва В. А. Дуалізм інституту юридичної відповідальності. Модернізація цивільно-правової відповідальності. Матвеевські цивілістичні читання. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Київ, 18 жовт. 2019 р. / Р. А. Майданик, Цюра та ін.; відп. ред. Р. А. Майданик. К., 2019. С. 11-17.
15. Галянтич М. К. Модернізація цивільно-правової відповідальності у житловій сфері. Модернізація цивільно-правової відповідальності. Матвеевські цивілістичні читання. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Київ, 18 жовт. 2019 р. / Р. А. Майданик, Цюра та ін.; відп.ред. Р. А. Майданик. К., 2019. С. 25-28.
16. Зозуляк О. І. Сучасний стан та перспективи розвитку вчення про цивільно-правову відповідальність. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. В. П. Маслова Харків, лютий, 2020. С. 123-125.

17. Крат В. І. Окремі ремарки щодо модернізації цивільно-правової відповідальності Модернізація цивільно-правової відповідальності. Матвеевські цивілістичні читання. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції Київ, 18 жовт. 2019 р. / Р. А. Майданик, В. В. Цюра та ін.; відп.ред. Р. А. Майданик. К., 2019. С. 120-124.

Тема № 4

Загальна характеристика форм цивільно-правової відповідальності

📖 Методичні рекомендації : при підготовці до теми студенти повинні зосередити увагу на вивченні проблем сутності форм (мір) цивільно-правової відповідальності, проаналізувати кожну форму цивільно-правової відповідальності, зокрема, відшкодування збитків, матеріальної компенсації моральної шкоди, втрати завдатку. Окремо слід проаналізувати проблемні аспекти співвідношення мір відповідальності за цивільним та господарським законодавством.

□ Питання для самоконтролю:

1. Підходи до розуміння складу збитків у цивільному та господарському законодавстві
2. Поняття реальних збитків та упущеної вигоди
3. Особливості відповідальності за невиконання грошових зобов'язань
4. Неустойка як форма цивільно-правової відповідальності: поняття, порядок стягнення
5. Загальна характеристика вчення про види неустойки.
6. Проблеми правозастосування у сфері реалізації форм цивільно-правової відповідальності.

□ **Основні поняття:** форма цивільно-правової відповідальності, завдаток, моральна шкода, відшкодування збитків.

□ Тематика рефератів:

1. Відшкодування збитків як універсальний спосіб захисту цивільних прав та інтересів.

📌 Практичні завдання:

Тестові завдання

1. Форми цивільно-правової відповідальності:
  - А) втрата завдатку;
  - Б) сплата пені;
  - В) моральні страждання;

- Г) відшкодування шкоди.
2. Збитки - це:
- А) грошовий вираз майнової шкоди;
  - Б) речовий вираз майнової шкоди;
  - В) втрата майна кредитором;
  - Г) неотриманні доходи кредитора
3. Моральна шкода відшкодовується
- А) грішми, іншим майном або в інший спосіб;
  - Б) майном, спростуванням інформації;
  - В) грішми;
  - Г) в інший спосіб.
4. Розмір збитків обчислюється:
- А) за цінами, що діяли на день заподіяння шкоди;
  - Б) за цінами, що діяли на день розгляду судом справи про їх відшкодування;
  - В) за цінами, що діяли на день добровільного відшкодування шкоди боржником.

Задача 1. Десятирічний син Н. у крамниці ТОВ “Піротехніка” (далі — ТОВ) купив піротехнічні засоби (ракет) з метою запуску під час Нового року. Під час запуску кілька з них вибухнули, в результаті чого було завдано опіки дітям, серед них і громадянки сину Н., які змушені були довгий час лікуватись. Н. звернулась до ТОВ з вимогою про відшкодування витрат на лікування дітей. ТОВ проти цього заперечувало.

Вирішіть спір

Задача 2. Товариство з обмеженою відповідальністю уклало із державним унітарним підприємством „Ліспромгосп” (ДП) договір про поставку поліматеріалів. У відповідності з укладеним договором товариство перерахувало ДП повну вартість поліматеріалів. Однак в установлений строк поліматеріали поставлені не були. У зв'язку з цим товариство пред'явило позов до ДП про повернення раніше перерахованої суми грошових засобів, виплати процентів за користування чужими грошовими засобами та відшкодування збитків, понесених товариством в результаті виплати своїм контрагентам неустойки за непоставку столярних виробів, які товариство повинне було виготовити із неотриманих поліматеріалів.

Чи підлягає задоволенню вимоги товариства до ДП? Чи зміниться рішення, якщо буде встановлено, що заготовлені для поставки товариству поліматеріали були знищені наводком?

Рекомендована література:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 30.09.2016. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Цивільний кодекс України: Закон від 16.01.2003 р. № 435-IV Дата оновлення: 07.03.2023 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV Дата оновлення : 07.03.2023 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Єршоменко Г. В. Відшкодування моральної шкоди. Цивільне право України. Академічний курс : підруч. : у 2 т. / За заг. ред. Я. М. Шевченко. – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 1. 395 с.
5. Палиюк В. П. Возмещение морального (неимущественного) вреда / В. П. Палиюк. 2-е изд., испр. и доп. К. : Право, 2000. 272 с.
6. Верховець А. А. Цивільно-правова відповідальність за порушення договору : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право, цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право». К., 2010. 16 с.
7. Кантафарова І. С. Теорія цивільно-правової відповідальності. Одеса: «Астропрінт», 2006. 264с.
8. Багірова І. Застосування законодавства щодо відшкодування моральної шкоди. Право України. 2006. № 5.
9. Янчук А. В. Відшкодування збитків як спосіб захисту цивільних прав та інтересів автореф. дис ... канд. юрид. наук. Київ. 2011. 20 с.
10. Бойко А.О. Завдаток у цивільному праві України: автореф.дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид наук: спец. 12.00.03 – цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право, 2018. 23 с.
11. Примак В. Д. Теоретичні проблеми відшкодування моральної шкоди на засадах справедливості, розумності й добросовісності у цивільному праві України : дис. докт. юр. наук : 12.00.03. Київ, 2014. 475 с.
12. Немцева А. О. Відповідальність без вини в контексті відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Бюл. М-ва юстиції України. 2014. № 3 С.109 – 114.
13. Немцева А. О. Відповідальність без вини за шкоду, завдану фізичною особою, яка не усвідомлювала значення своїх дій та (або) не могла керувати ними Проблемні питання стану дотримання захисту прав людини в Україні: зб. матеріалів IV Всеукр. наук.- практ. конф.: ч. 1 (Київ, 5 груд. 2013 р.). Київ. Нац. акад. внутр. справ, 2013. С.213 -214.
14. Васильєва В. А. Дуалізм інституту юридичної відповідальності. Модернізація цивільно-правової відповідальності. Матвєєвські цивілістичні читання. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Київ, 18 жовт. 2019 р. / Р. А. Майданик, Цюра та ін.; відп. ред. Р. А. Майданик. К., 2019. С. 11-17.
15. Галянтич М. К. Модернізація цивільно-правової відповідальності у житловій сфері. Модернізація цивільно-правової відповідальності. Матвєєвські цивілістичні читання. Матеріали міжн. наук.-практ. конф. Київ, 18 жовт. 2019 р. / Р. А. Майданик, Цюра та ін.; відп.ред. Р. А. Майданик. К., 2019. С. 25-28.

16. Зозуляк О. І. Сучасний стан та перспективи розвитку вчення про цивільно-правову відповідальність. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. В. П. Маслова Харків, лютий, 2020. С. 123-125.

17. Крат В. І. Окремі ремарки щодо модернізації цивільно-правової відповідальності Модернізація цивільно-правової відповідальності. Матвеевські цивілістичні читання. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції Київ, 18 жовт. 2019 р. / Р. А. Майданик, В. В. Цюра та ін.; відп.ред. Р. А. Майданик. К., 2019. С. 120-124.

Тема № 5

Міри оперативного впливу на правопорушника у цивільному праві

📖 Методичні рекомендації : при підготовці до теми студенти повинні зосередити увагу на вивченні проблем сутності неустойки як форми (міри) цивільно-правової відповідальності, проаналізувати її різновиди, зокрема, зокрема, штрафну, залікову, альтернативну та виключну. Окремо слід проаналізувати проблемні аспекти застосування неустойки за цивільним та господарським законодавством.

□ Питання для самоконтролю :

1. Сутність мір оперативного впливу у цивільному праві України
2. Види мір оперативного впливу у цивільному праві
3. Підстави застосування Види мір оперативного впливу
4. Міри оперативного впливу та особливості їх застосування за видом зобов'язального правовідношення
5. Співвідношення мір оперативного впливу та організаційно-господарських санкцій за цивільним та господарським законодавством України

□ **Основні поняття:** *неустойка, штрафна неустойка, залікова неустойка, альтернативна неустойка, виключна неустойка.*

□ Тематика рефератів:

1. Роль штрафної неустойки у договірних правовідносинах.

📌 Практичні завдання:

Задача 1. Відповідно до договору поставки пивний завод відправив в магазин партію пива, яка була доставлена покупцю ВАТ “Автотранс”. При прийнятті товару було з'ясовано, що три ящики з пляшками пива в кузові перекинуті, а пляшки розбиті.

Магазин склав акт про недостачу, в якому зазначив, що машина прибула в справному стані, двері кузова зачинені. Ящики були поставлені в кузові нерівно та погано закріплені, а отже під час руху машини три верхні ящики впали на пол. Магазин вимагає від пивзаводу та від ВАТ «Автотранс» відшкодування вартості пляшок, що розбилися, а також сплати неустойки за невиконання зобов'язання по поставці пива.

Вирішіть справу.

Задача 2.

Між рибоконсервним заводом і торгівельним домом укладений договір поставки рибних консервів. Рибоконсервний завод протягом двох осінніх місяців не виконував покладеного на нього обов'язку по поставці рибних консервів торгівельному дому, у зв'язку з чим покупець пред'явив до заводу позов про виплату неустойки.

На засіданні господарського суду завод пояснив, що непоставка консервів викликана неритмічністю у роботі його власних поставників, риболовних колгоспів, які вимушені через штормову погоду на довготривалий період призупинити вилов риби. Торгівельний дім не визнав доказів відповідача переконливими, вважаючи, що вони можуть мати значення у спорах між заводом та колгоспами, але не при розгляді позову, пред'явленого до заводу торговим домом.

Яка Ваша думка з даного питання?

□ ***Рекомендована література:***

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. Дата оновлення: 30.09.2023. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. Цивільний кодекс України: Закон від 16.01.2003 р. № 435-IV Дата оновлення: 07.03.2023 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
3. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року № 436-IV Дата оновлення : 07.03.2018 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
4. Верховець А. А. Цивільно-правова відповідальність за порушення договору : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.03 «Цивільне право, цивільний процес, сімейне право, міжнародне приватне право». К., 2010. 16 с.
5. Данильченко О. В. Правомірний вплив на неправомірну поведінку учасників цивільних правовідносин. Правовий вплив на неправомірну поведінку: актуальні грані : монографія / за ред. О. В. Козаченка, Є. Л. Стрельцова; МОН України, НУ «ОЮА», Каф.крим. права та ін. крим.-прав. дисциплін Миколаїв. ін-т. права, ПРЦ НАПрНУ, ГО «Всеукр. Асоціація крим. права». Миколаїв : Іліон, 2016. С. 534-552.
6. Канзафарова І.С. Теорія цивільно-правової відповідальності. - Одеса: «Астропрінт», 2006. 264с.
7. Немцева А. О. Щодо поняття безвинної відповідальності в цивільному праві України. Бюл. М-ва юстиції України. 2012. № 7. С.116-121.

8. Отрадна О. О. Неустойка в цивільному праві : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.03 цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право / Отрадна О. О. Київ, 2002. 15 с.
9. Отрадна О.О. Поняття та функції неустойки: історія та сучасність. Право України. 2021. №8.
10. Пучковська І. Неустойка і завдаток як види забезпечення виконання зобов'язання та міри цивільно-правової відповідальності. Вісник Академії правових наук України. X. : Право, 2007. № 1(48). С. 149-158.
11. Пучковська І. Й. Щодо юридичної природи права притримання. Правова доктрина – основа формування правової системи держави: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 20-річчю Нац. акад. прав. наук України та обговоренню п'ятитомної монографії «Правова доктрина України», Харків, 20-21 листопада 2013. Харків: Право. 2013. С. 434-437.
12. Польний Денис. Заходи оперативного впливу, які застосовуються сторонами договору найму при виконанні ними зобов'язань за рахунок контрагента. Актуальні проблеми правознавства. 2020. Випуск 4 (24). С. 103-111.

Тема № 6

Інститут цивільно-правової відповідальності у романо-германській та англосаксонській правових системах

 Методичні рекомендації : при підготовці до теми студенти повинні зосередити увагу на вивченні цивільно-правову відповідальності у країнах загального та континентального права, зокрема визначити підстави такої відповідальності. Окрім того, варто проаналізувати форми цивільно-правової відповідальності у романо-германській та англосаксонській правових системах

Питання для самоконтролю:

1. Загальна характеристика інституту цивільно-правової відповідальності у романо-германській та англосаксонській правових системах.
2. Поняття цивільно-правової відповідальності у країнах загального та континентального права.
3. Підстави цивільно-правової відповідальності у країнах загального та континентального права.
4. Різновиди форм цивільно-правової відповідальності у романо-германській та англосаксонській правових системах.

5. **Основні поняття:** *інститут цивільно-правової відповідальності, поняття цивільно-правової відповідальності у країнах загального та континентального права, підстави цивільно-правової відповідальності у країнах загального та континентального права*

□ **Тематика рефератів:**

1. Неустойка в праві країн континентальної Європи.
2. Штраф в англо-американському цивільному праві
3. Відповідальність за ризик (небезпеку) в цивільному праві зарубіжних країн.

▣ **Практичні завдання:**

Завдання 1. Складіть порівняльну таблицю форм цивільно-правової відповідальності у романо-германській та англосаксонській правових системах

□ **Рекомендована література:**

1. Цивільний кодекс України: Закон від 16.01.2003 р. № 435-IV Дата оновлення: 07.03.2023 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
2. Плахіна І. В. Зобов'язання із заподіяння шкоди в праві ФРН, Франції, Англії та США . Часопис Академії адвокатури України. 2013. № 21 С.1-7
3. Канзафарова І. С. Вина як умова деліктної відповідальності в країнах континентальної правової сім'ї. Держава і право : Збірник наукових праць : Юридичні і політичні науки. К. : Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України.2005. Вип. 29. С. 372-376.
4. Крисань Т. Є. Збитки як категорія цивільного права України автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.03 цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Одеса, 2008. 21 с.
5. Шимон С. І. Цивільне та торгове право зарубіжних країн К.: КНЕУ, 2004.-220с.
6. Гринько С. Д. Ноксальна відповідальність за законодавством Франції, Німеччини та України: порівняльно-правовий аспект. ФП 2009 Вип.1 С. 117-122
7. Шимон С.І.Цивільне та торгове право зарубіжних країн: Навч. посіб. (Курс лекцій). К.: КНЕУ, 2004. 220 с.
8. Меденцев П. А. Правові наслідки порушення договору в цивільному праві України, Російської федерації, ФРН, Англії та США (порівняльно-правовий аналіз) автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.03 цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право. Одеса, 2013. 21 с.
9. Примак В. Д. Непереборна сила як обставина, що звільняє від цивільно-правової відповідальності: порівняльно-правовий вимір. Приватне право і підприємництво. Збірник наукових праць: Теоретико-методологічні підходи до розуміння сучасного приватного права в сучасних умовах . К.: Науково-дослідний інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України. 2014. Вип. 13 С. 64-68.
10. Довгерт А. Рекодифікація Цивільного кодексу України: основні чинники і передумови для старту. Право України 2019. № 1. С. 27-41.

11. Кузнецова Н. С. Інститут цивільно-правової відповідальності у вітчизняній та зарубіжній цивілістичній доктрині. Право України. 2019. № 1. С. 186–203.

ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ ВИСТУПІВ ТА ПОВІДОМЛЕНЬ

1. Передумови виникнення переддоговірної відповідальності.
2. Концепція вини у сучасній цивілістичній доктрині та законодавстві.
3. Правове регулювання відповідальності без вини у цивільному праві України.
4. Вина юридичних осіб.
5. Вчення про елементи складу цивільного правопорушення у сучасній цивілістичній доктрині.
6. Проблеми відповідальності юридичних осіб публічного права.
7. Системний підхід у дослідженні цивільно-правової відповідальності.
8. Сутність цивільно-правової відповідальності як санкції.
9. Механізм реалізації цивільно-правової відповідальності у цивільному праві України.
10. Підходи до розуміння цивільно-правової відповідальності у країнах англо-саксонської правової системи.
11. Види відповідальності у сучасному цивільному праві України.
12. Загальна характеристика заходів цивільно-правової відповідальності
13. Характеристика інституту відповідальності у цивільному праві України.
14. Принципи цивільно-правової відповідальності.
15. Джерела цивільно-правової відповідальності.

ПЕРЕЛІК СТАТЕЙ, ПРОПОНОВАНИХ ДО РЕФЕРУВАННЯ

1. Верховець А.А. Співвідношення цивільно – правових заходів оперативного впливу із заходами цивільно – правової відповідальності. Вісник господарського судочинства. 2006. №1.
2. Багірова І. Застосування законодавства щодо відшкодування моральної шкоди. Право України. 2006. №5.
3. Бондаренко Л. До питання цивільно – правової відповідальності юридичних осіб публічного права. Право України. 2006. №7.
4. Примак В. Д. Системні вади законодавства про відповідальність за шкоду, завдану внаслідок недоліків товарів, робіт, послуг. Юридична Україна. 2012. № 7. С. 57–65. Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/UJRN/urykr_2012_7_13.
5. Бойко Алла Цивільно-правова відповідальність за порушення зобов'язання, забезпеченого завдатком. Підприємництво, господарство та право. 2017. №1.

ДОБІРКА ТА АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

1. Застосування відповідальності за невиконання грошових зобов'язань
2. Матеріальна компенсація моральної шкоди за порушення договірних зобов'язань.
3. Неустойка як форма цивільно-правової відповідальності.
4. Відшкодування збитків у цивільному та господарському судочинстві.
5. Відшкодування збитків як форма цивільно-правової відповідальності.
6. Застосування заходів цивільно-правової відповідальності у банківських правовідносинах.
7. Застосування заходів цивільно-правової відповідальності у страхових правовідносинах.
8. Застосування заходів цивільно-правової відповідальності у сфері інтелектуальної власності.

